

Prima instanță: Judecătoria Buiucani
Judecător: Roman Pascari
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău
Judecători: Nina Vascan
Eugenia Fistican
Veronica Negru

Î N C H E I E R E

31 mai 2017

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele completului, judecător: Tatiana Vieru

Judecători: Oleg Sternioală, Nicolae Craiu

examinând admisibilitatea recursului declarat de Ministerul Justiției,
în pricina civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Maimescu Sava și
Maimescu Elena împotriva Ministerului Justiției, privind constatarea încălcării
dreptului la examinare în termen rezonabil și repararea prejudiciului moral,
împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 18 ianuarie 2017, prin care a fost
respins apelul declarat de Ministerul Justiției cu menținerea hotărârii Judecătoriei
Buiucani, mun. Chișinău din 06 octombrie 2016, prin care acțiunea a fost admisă
parțial,

c o n s t a ț ă:

La 19 iulie 2016, Maimescu Sava și Maimescu Elena au depus cerere de
chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției, privind constatarea încălcării
dreptului la examinare în termen rezonabil și repararea prejudiciului moral.

În motivarea acțiunii a indicat că, la 18 iunie 2007, Cotorobai Corina și
Gavriliuc Maria au depus cerere de chemare în judecată împotriva reclamantilor
privind înlăturarea obstacolelor în folosirea proprietății și anume a apartamentului
aflat pe adresa mun. Chișinău, str. Grădinilor, 23, nr. 165.

Menționează că în procesul judiciar, la 29 septembrie 2007 au înaintat în
instanța de judecată cerere reconvențională prin care au solicitat recunoașterea
valabilității contractului de vânzare-cumpărare a bunului imobil situat în mun.
Chișinău, str. Grădinilor 23, ap. 165 din 31 decembrie 2002, încheiat între Maimescu

Sava, Maimescu Elena și Cotorobai Mihai, Gavriiliuc Maria la 18 octombrie 2001 cu obligarea Oficiului Cadastral Teritorial mun. Chișinău de a înregistra dreptul de proprietate în Registrul Bunurilor Imobile.

Prin hotărârea judecătoreiei Rîșcanii din 13 decembrie 2007, menținută prin decizia Curții de Apel Chișinău din 02 octombrie 2008, a fost admisă acțiunea inițială înaintată de Cotorobai Corina și Gavriiliuc Maria și a fost respinsă acțiunea reconvențională înaintată de Maimescu Sava și Maimescu Elena.

Prin decizia Curții Supreme de Justiție din 22 aprilie 2009 s-a decis remiterea cauzei spre rejudecare în instanța de fond. La rejudecare, pricina a fost soluționată doar la data de 05 iunie 2014, când a fost emisă hotărârea judecătoreiei Rîșcani, mun. Chișinău, menținută prin decizia Curții de Apel Chișinău din 10 martie 2015, prin care s-a dispus respingerea cererii înaintate de Cotorobai Corina și Gavriiliuc Maria privind înlăturarea obstacolelor în folosirea proprietății asupra bunului imobil ca fiind neîntemeiată. Acțiunea reconvențională înaintată de Maimescu Sava, Maimescu Elena a fost admisă integral, recunoscându-se valabilă tranzacția de vânzare-cumpărare a apartamentului nr. 165 din str. Grădinilor 23, mun. Chișinău.

La 27 mai 2015 Cotorobai Corina și Gavriiliuc Maria au declarat recurs împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 10 martie 2015, care prin decizia Curții Supreme de Justiție din 20 ianuarie 2016, adică peste 10 luni după înaintarea recursului, au fost admise recursurile înaintate de Cotorobai Corina, Gavriiliuc Maria și Cotorobai Mihai. S-a dispus admiterea pretenției înaintate de Gavriiliuc Maria împotriva lui Maimescu Sava și Maimescu Elena cu privire la înlăturarea obstacolelor în exercitarea dreptului de proprietate asupra bunului imobil, a apartamentului nr. 165. S-a admis parțial acțiunea reconvențională înaintată de Maimescu Sava și Maimescu Elena cu privire la recunoașterea valabilă a tranzacției de vânzare-cumpărare din 31 decembrie 2002 și s-a recunoscut dreptul de proprietate a lui Maimescu Sava și Maimescu Elena asupra a 1/2 cotă-parte ideală din apartamentul nr. 165 de pe str. Grădinilor 23, mun. Chișinău.

Consideră reclamanții Maimescu Sava și Maimescu Elena că, dreptul lor la examinarea pricinii într-un termen rezonabil a fost încălcat prin durata excesivă a procesului judiciar de peste 8 ani și 7 luni.

În susținerea cerințelor sale, invocă reclamanții încălcarea prevederilor art. 6 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, întemeindu-și cererea pe prevederile Legii nr. 87 din 21 aprilie 2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești.

Solicită reclamanții Maimescu Sava și Maimescu Elena admiterea cererii de chemare în judecată, constatarea încălcării termenului rezonabil de examinare a

cauzei civile la cererea de chemare în judecată înaintată de Cotorobai Corina și Gavriiliuc Maria privind înlăturarea obstacolelor și a cererii reconvenționale înaintată de Maimescu Sava și Maimescu Elena prin care au solicitat recunoașterea valabilă a contractului de vânzare-cumpărare a bunului imobil cu încasarea în beneficiul lui Maimescu Sava și Maimescu Elena a prejudiciului moral cauzat prin neexaminarea în termen rezonabil a cauzei civile, în mărime a câte 40 000 lei pentru fiecare, precum și cheltuielile pentru judecare a pricinii.

Prin hotărârea Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău din 06 octombrie 2016 acțiunea a fost admisă parțial. A fost constatată încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei civile la cererea înaintată de Cotorobai Corina și Gavriiliuc Maria privind înlăturarea obstacolelor și cererii reconvenționale privind recunoașterea valabilă a contractului de vânzare-cumpărare a bunului imobil situat pe str. Grădinilor, 23, apartamentul nr. 165, mun. Chișinău, încheiat între Maimescu Sava, Maimescu Elena și Cotorobai Corina, Gavriiliuc Maria la 31 decembrie 2002. A fost dispusă încasarea de la bugetul de stat, prin intermediul Ministerului Justiției în beneficiul lui Maimescu Sava și Maimescu Elena a prejudiciului moral cauzat prin neexaminarea în termen rezonabil a cauzei civile în sumă totală de 30 000 lei, a câte 15 000 lei pentru fiecare. În rest cerințele au fost respinse.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 18 ianuarie 2017, a fost respins apelul declarat de Ministerul Justiției, cu menținerea hotărârii Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău din 06 octombrie 2016.

În motivarea soluției sale instanța de apel a indicat că, în contextul identificării criteriilor de apreciere a noțiunii de termen rezonabil instanța de apel consideră rațională selectarea de către prima instanță a unor criterii ca: natura pretențiilor, complexitatea procesului, comportamentul autorităților (a instanțelor de judecată sau a organelor abilitate implicate în proces) și al părților, dificultatea dezbatelor, aglomerarea rolului instanței, miza (interesul) pentru reclamant, care relevă importanța sau scopul pentru persoana care pretinde violarea dreptului său la un termen nerezonabil precum și exercitarea căilor de atac.

Instanța de apel a constatat că una din acțiunile instanțelor de judecată care a condus la încălcarea termenului rezonabil la judecarea cauzei a constituit și remiterea cauzei la rejudecare. După soluționarea cauzei de către instanțele de fond și de apel, Curtea Supremă de Justiție prin decizia din 22 aprilie 2009 a casat actele de dispoziție judecătorești și a remis dosarul spre rejudecare în instanța de fond.

La acest capitol instanța de apel a considerat că este concludentă jurisprudența Curții Europene pentru Drepturile Omului în cauza Cravenco c. Moldovei, hotărârea din 15 ianuarie 2008, în care Curtea a reiterat că deși nu este în poziția de a analiza calitatea practicii judecătorești a instanțelor naționale, ea consideră că, „...deoarece retrimiteria cauzelor la rejudecare este în mod obișnuit dispusă ca rezultat a erorilor

comise de instanțele ierarhic inferioare, repetarea unor asemenea retrimiteri în cadrul unuia și aceluiași proces dezvăluie o deficiență gravă a sistemului judecătoresc” (cauza Wierciszewska c. Poloniei, hotărârea din 25 noiembrie 2003, cauza Pavlyulynets c. Ucrainei, hotărârea din 06 iunie 2005).

Ulterior, la rejudecare întru examinarea cauzei complete, prima instanță a numit peste 23 de ședințe de judecată, dintre care o parte din ședințe au fost amânate la solicitarea părților.

În aceeași ordine de idei comportamentul părților a fost la fel un factor care a contribuit la inacțiunea sau pasivitatea instanțelor de judecată și implicit a condus la încălcarea termenului rezonabil la judecarea cauzei și anume solicitările participanților la proces privind amânarea și întreruperea ședințelor de judecată.

Astfel de solicitări au parvenit de la Cotorobai Corina și Gavriliuc Maria și a reprezentanților acestora. De asemenea, ședințele de judecată au fost amânate și la cererea lui Maimescu Sava și Maimescu Elena.

Relativ la capitolul comportamentul părților, instanța de apel a considerat drept inacceptabil argumentul reprezentantului Ministerului Justiției precum că reclamantii Maimescu Sava și Maimescu Elena ar fi avut posibilitate de a accelera procedura de examinare a cauzei dacă înaintau o cerere în acest sens, adică pasivitatea părților.

Gradul de diligență a părților nu trebuie să fie determinantă în cadrul gestionării procedurii judiciare. Or, conform prevederilor art. 9 alin. (1) și (2) din Codul de procedură civilă, instanței judecătorești îi revine un rol diriguitor în organizarea și desfășurarea procesului, ale cărui limite și al cărui conținut sînt stabilite de prezentul cod și de alte legi. Instanța judecătorească explică participanților la proces drepturile și obligațiile lor procesuale, preîntâmpină asupra urmărilor pe care le poate implica exercitarea sau neexercitarea actului procesual, le acordă sprijin în exercitarea drepturilor, ordonă, la solicitarea părților și altor participanți la proces, prezentarea de probe care să contribuie la adoptarea unei hotărîri legale și întemeiate, conduce dezbaterile judiciare și ia orice alte măsuri necesare bunei desfășurări a procesului, pune în discuția părților și altor participanți la proces orice împrejurare de fapt sau de drept, efectuează alte acțiuni prevăzute de lege.

Instanța de apel a menționat că, orice cauză urmează să fie examinată de către instanța competentă într-un termen rezonabil, iar lipsa unei asemenea cereri de urgentare sau accelerare nu permite instanței de judecată să încalce termenul rezonabil de examinare a cauzei.

Situația în cauză este clarificată și de jurisprudența CEDO care stabilește că ține în primul rând de competența instanțelor naționale de a decide dacă urmează ori nu să fie amânată judecarea cauzei, și instanțele pot face acest lucru, indiferent de poziția oricărei părți participante la proceduri (cauza Deservire SRL vs. Moldova).

Instanța de apel a conchis că este justă constatarea primei instanțe precum că, perioada de 8 ani și 7 luni, din 18 iunie 2007 și până la 20 ianuarie 2016, dată la care a fost adoptată o hotărâre definitivă de către Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție, nu poate fi considerată că corespunde condiției rezonabilității examinării cauzei. Se mai indică că, prima instanță legitim și întemeiat a concluzionat că a fost încălcat termenul rezonabil de examinare a pricinii civile la cererea de chemare în judecată depusă de Cotorobai Corina și Gavriiliuc Maria către Maimescu Sava și Maimescu Elena privind înlăturarea obstacolelor folosirea proprietății și cererea reconvențională înaintată de Maimescu Sava, Maimescu Elena privind recunoașterea valabilității contractului de vânzare-cumpărare a bunului imobil.

Referitor la cuantumul prejudiciului moral pretins de către Maimescu Sava și Maimescu Elena în sumă de a câte 40 000 lei pentru fiecare, instanța de apel menționează că fost apreciat obiectiv și corect de către prima instanță, mai cu seamă dacă raportând suma prejudiciului moral pretins la comportamentul părților în cadrul procesului judiciar (cereri de amânare a ședințelor de judecată). Astfel, instanțele ierarhic inferioare au concluzionat că, din acest punct de vedere suma pretinsă este vădit disproporțional și excesivă în raport cu criteriile stabilite la caz.

Conform art. 2 alin. (6) din Legea privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești nr. 87 din 21 aprilie 2011, mărimea reparației prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se stabilește de instanța de judecată în fiecare caz în parte, în funcție de circumstanțele cauzei în cadrul căreia a fost comisă încălcarea, precum și de pretențiile invocate de reclamant, de complexitatea cauzei, de comportamentul reclamantului, de conduita organului de urmărire penală, a instanței de judecată și a autorităților relevante, de durata încălcării și de importanța procesului pentru reclamant.

Instanța de apel a reiterat că, prin satisfacția echitabilă la aprecierea prejudiciului moral se ia obligatoriu în considerație principiul general al echității și suma nu trebuie să fie vădit disproporționată cu sumele acordate de Curtea Europeană în spețele similare. Sarcina probării prejudiciului moral nu poate fi pusă pe seama reclamantului și se apreciază individual pentru fiecare caz, luându-se în considerație argumentele ambelor părți în proces și excluzându-se pretenții excesive și vădit exagerate.

În contextul dat, s-a reținut că unul din criteriile orientative generale de apreciere a prejudiciului moral este criteriul echității, care indică că indemnizația trebuie să prezinte o justă și integrală despăgubire.

În temeiul Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, acest criteriu se traduce prin necesitatea ca partea vătămată să primească o satisfacție echitabilă pentru prejudiciul moral suferit. Cuantumul despăgubirilor trebuie stabilit astfel, încât acesta să aibă efect compensatoriu și nu trebuie să constituie nici sume excesive pentru autorii daunelor și nici venituri nejustificative pentru victimele daunelor.

Instanța de apel a conchis că, prima instanță legitim și întemeiat a încasat în beneficiul reclamantilor Maimescu Sava și Maimescu Elena cu titlul de prejudiciu moral suma totală de 30 000 lei din bugetul de stat prin intermediul Ministerului Justiției, a câte 15 000 lei pentru fiecare reclamant, sumă care în opinia instanței de apel poate fi considerată ca o compensare ce ar duce la o satisfacție echitabilă, la caz lui Maimescu Sava și Maimescu Elena și este una corelativă cu practica judiciară în cazuri similare.

Invocând ilegalitatea deciziei instanței de apel, la data de 06 martie 2017 Ministerul Justiției a contestat-o cu recurs prin intermediul reprezentantului Olaru Sorin, solicitând admiterea recursului, casarea integrală a deciziei Curții de Apel Chișinău din 18 ianuarie 2017 și a hotărârii Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău din 06 octombrie 2016 cu pronunțarea unei noi hotărâri de respingere a acțiunii.

În motivarea cererii de recurs a indicat că, concluzia instanței de apel derivă parțial din aprecierea eronată a normelor de drept material ce reglementează examinarea acțiunilor privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecare în termen rezonabil a cauzei. Termenul rezonabil urmează a fi apreciat în coroborare cu termenii prevăzuți de legislația procesual civilă, fiind stabiliți în vederea asigurării desfășurării procesului civil cum ar fi principiul disponibilității, principiul contradictorialității și egalității în drepturi a participanților la proces.

Instanța nu ar trebui sub pretextul respectării termenilor rezonabili în cadrul procesului de judecată să refuze în cercetarea probelor necesare pentru o completă și corectă soluționare a cauzei, care pe cale de consecință ar încălca principiul egalității armelor.

Examinând admisibilitatea recursului declarat de Ministerul Justiției, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție menționează următoarele.

În conformitate cu art. 439 alin. (2) din Codul de procedură civilă, după parvenirea dosarului, un complet din 3 judecători decide asupra admisibilității recursului, dispune expedierea copieii de pe recurs intimatului, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii obligatorii a referinței timp de o lună de la data primirii acesteia. În cazul neprezentării referinței în termenul stabilit, admisibilitatea recursului se decide în lipsa acesteia.

La 24 martie 2017, Curtea Supremă de Justiție a expediat în adresa intimaților copia cererii de recurs, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii referinței.

Până la examinarea cererii de recurs, Maimescu Sava și Maimescu Elena au depus referință prin care au solicitat declararea recursului depus de Ministerul Justiției ca fiind inadmisibil.

Completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție, examinând temeiurile invocate în cererea de recurs în raport cu materialele pricinii civile, consideră că acesta este inadmisibil din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 431 alin. (2) din Codul de procedură civilă, asupra admisibilității recursului decide un complet din 3 judecători.

Conform art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale.

Din actele cauzei se constată că, decizia Curții de Apel Chișinău din 18 ianuarie 2017 a fost contestată de către Ministerul Justiției la data de 06 martie 2017.

Astfel, instanța de recurs consideră că, recurentul s-a conformat prevederilor legale și a declarat cererea de recurs în interiorul termenului de două luni.

În conformitate cu art. 432 alin. (1) din Codul de procedură civilă, părțile și alți participanți la proces sunt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural.

Alineatele (2) și (3) ale aceluiași articol prevăd exhaustiv cazurile în care se consideră că normele de drept material sau de drept procedural au fost încălcate sau aplicate eronat, iar alin.(4) stabilește că săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin.(3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a pricinii sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Argumente invocate în cererea de recurs privind dezacordul cu concluzia instanței de apel și a instanței de fond, nu au relevanță, deoarece nu denotă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau de drept procedural, respectiv nu constituie temei pentru casarea deciziei recurate și urmează a fi respinse.

Completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție accentuează că recursul exercitat conform Secțiunii a II-a din Codul de procedură civilă are caracter devolutiv numai asupra problemelor de drept material și de drept procedural, verificându-se exclusiv legalitatea deciziei adoptate, dar nu și temeinicia în fapt a acesteia.

Distinct de cele relatate, se reiterează că conform jurisprudenței degajate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, recursurile trebuie să fie efective, adică să dispună de puterea de a îndrepta în mod direct starea de lucruri (speța Purcell c. Irlandei, decizia cu privire la admisibilitate din 16 aprilie 1991), însă motivele recursului invocate în speță sunt similare celor indicate în cererea de apel cât și în procesul judecării pricinii, asupra cărora instanța de apel s-a pronunțat deja în modul corespunzător.

În conformitate cu art. 440 alin. (1) din Codul de procedură civilă, în cazul în care se constată existența unuia din temeiurile prevăzute la art. 433, completul din 3 judecători decide în mod unanim, printr-o încheiere motivată irevocabilă, asupra inadmisibilității recursului. Încheierea se emite conform prevederilor art. 270 și nu conține nici o referire cu privire la fondul recursului.

În circumstanțele sus relatate, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a considera recursul declarat de Ministerul Justiției împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 18 ianuarie 2017, ca fiind inadmisibil.

În conformitate cu art. art. 270, 431 alin. (1) și (2), art. 433 lit. a), art. 440 din Codul de procedură civilă, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție,

d i s p u n e:

Recursul declarat de Ministerul Justiției se consideră inadmisibil.
Încheierea este irevocabilă.

Președintele completului,

Judecător:

Tatiana Vieru

Judecători:

Oleg Sternioală

Nicolae Craiu